

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra DE FREMMEDE

Citation: Ewald, Johannes: "Johannes Ewalds samlede skrifter", i Ewald, Johannes: *Johannes Ewalds samlede skrifter*, Gyldendal, (1969), s. 216. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald06val-shoot-idm140353511400352/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Johannes Ewalds samlede skrifter

den med Straffen forbundne Beskjæmmelse den Grad, at den straffede derover glemmer den Skam der er forbundet med det han bliver straffet for; med færre Ord; at han ikke undseer sig meer ved sin Straf, end ved sin Forbrydelse — Foruden den Uleylighed som flyder deraf, at han derved uformærkt og efterhaanden taber sin Undseelse, ved de Feyl, som han haaber at kunde skjule, eller undgaae, at blive straffet for; saa er det vist, at vi af Naturen lettere haabe at kunde udslette den Skam der er umiddelbar forbundet med vor Forseelse, end den der flyder af Straffen vi lide derfor; og det maaskee, fordi vi altid gjerne vil troe, at denne er for haard; og følgelig frygte, at Folk af den vil slutte, at vor Feyl er meget skammeligere, end vi selv holde den for — Men væ det unge Menniske, der bliver bragt saa vit, at han ikke meer troer, at kunde udslette sin Skam, eller blive meer beskjæmmet, end han er —

Den anden Omstændighed, som jeg vil anmærke; er denne, at den unge Frankhuysen, endnu kunde siges, at have sluppet taaleligt derfra, dersom man ikke havde belagt ham med en endnu langt haardere Straf, end den anførte — Han blev nemlig, i alle de fornemmere Huuse, hvor han ellers ligesaa vel som Herr Schliker kunde have faaet Adgang, naar han bød sig til at komme der, imodtaget med en Koldsindighed der nærmede sig til Foragt, hvoraf han let kunde slutte, hvorlidet han var velkommen; og hvilken man desuden søgte at gjøre ham desto føleligere, ved den overdrevne Agt, som man paa samme Tid bestræbede sig at viise for hans Compagnon — Enten man nu gjorde dette af blot Høflighed mod Baron Stachelheim, som reent havde forbudet Herr Frankhuysen sit Huus, eller man virkelig foragtede ham, og maaskee tænkte, at en nøyere Omgang med ham vilde være farlig for de unge Menniske, som enhver Familie især bar Omhu for; eller man endelig

derved tænkte at forbedre ham; saa er det vist at Følgerne af denne Opførsel var ham til en ubodelig Skade — Man kan af hans Gemyts Beskaffenhed let slutte sig til, at han ikke kom andengang paa Steder, hvor han saaledes blev taget imod — Han vilde heller udelukke sig selv, end udstødes fra Selskaber, i hvilke dog allene hans, om jeg kan udtrykke mig saaledes, af Naturen plumpe Karakter, kunde forføres, poleres og dannes til det, den burde være; om han ellers nogen Tid skulde haabe, at gjøre den Lykke og den Figur i den store Verden, som hans Fødsel og andre Omstændigheder syntes at give ham en Fordring paa — Den Omgang ¶ med Folk af langt ringere Stand og Opdragelse, end han selv, hvortil han ligesom blev nedstødt, maatte, efter det Anlæg til hans Karakter, som vi kjende; langt fra at forbedre ham, nødvendig gjøre ham til det værste han kunde blive — uden engang at berøre den Levemaade, de Sæder eller kun de Grimacer, hvorved man tiest allene gjør sin Lykke, og hvoraf denne Omgang kunde kun lære ham det modsatte — Han trøstede sig meget let, og han fandt sig, som jeg er overbevist om, endog lykkeligere, i et Selskab af Clements fattige Venner, eller andre ærlige Haandværksfolk, end han vilde have fundet sig i den meest glimrende Zirkel af Adelige — Men den alle næsten medfødte Ærbødighed for sine Overmænd, som i denne skulde efterhaanden have vant ham til at sagtne, at tæmme, at overvinde hans Hidsighed, hans Tilbøielighed til Vrede, hans Egensind, hans Trodsighed — den yndige Politessc, der ved at vise sig fra sin skønneste Side, kunde tillige have viist ham disse omtalte Feyl, i deres hesligste, deres forhadteste Gestalt — de Maximer, der ved alle Leyligheder ligesom prædiktes, i fornemme Selskaber, de hvoraf man vel ikke altid kan lære at kjende Dyd fra Laster, men dog at skjælne den sande, eller for at udtrykke mig bestemtere,

Modens Ære, fra den romanske og falske — alle disse Fordeele maatte naturligvis fattes ham i et Selskab af de ærligste SkræderSvenne, som man kan forestille sig — Det var følgelig ingen Under, at Feyl, hvis Fremvæxt intet hindrede, hastignaaede en Haardhed der siden gjorde dem urettelige — Hangjorde sig paa den anden Side ikke alleneste bekjendt og fortroelig, med en Art af Levemaade, Tids-Fordriv, Bifald, overalt med en Art af Lykke, der var langt under den, hvorefter han burde have tragtet; men han begyndte snart at finde Smag deri — Han betog sig følgelig fra denne Side alle de Motiver, der ellers maaskee skulde have drevet ham til at forbedre sin Opførsel — Men det værste af alting var, at han i dette Selskab tillagde sig nye Feyl, hvortil han vel maaskee havde et naturligt Anlæg, men hvilke han dog neppe skulde have faldet paa, og mindre ladet faae Overhaand hos sig, dersom han altid var blevet i den Kreds af Mennsker, som ansaae dem med Afskye — Den fornemmere og ringere Stand har nemlig hver sine privilegerede Laster, som den ene holder for meget undskyldelige, imedens den anden holder dem for utilgivelige — Denne Anmærkning kunde give Materie til en heel Dags Arbejde — Jeg vil følgelig her kun anmærke, at disse Feyl, som Herr Frankhuysen laante af den nedrigere Stand, just var det, som siden gjorde den fornemme Verden saa uforsonlig med ham — ||

557

 N° 13.

39

Denne Gang vil jeg uden Omstændigheder lade Herr van Sachtlewen fare fort i sin Fortælling —

Vil man til alt det onde, sagde han, som denne Udelukkelse af de fornemmere Selskaber forarsagede Herr Frankhuysen; legge dette, at man derved betog ham al Leylighed, ved en god Op-